

Η ιστορία της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 10 Δεκεμβρίου του 1948, ήταν το αποτέλεσμα των συνεπειών του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Με τη λήξη του πολέμου και τη δημιουργία των Ηνωμένων Εθνών, η διεθνής κοινότητα ορκίστηκε να μην ξανασυμβούν ποτέ στο μέλλον οι αγριότητες και η κτηνωδία που προκάλεσε αυτός ο φονικός πόλεμος (60 εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους – 20 εκατ. στρατιώτες και 40 εκατ. άμαχοι). Οι ηγέτες του κόσμου αποφάσισαν να συμπληρώσουν τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών με ένα οδικό χάρτη που θα εγγυάτο τα δικαιώματα για όλους τους ανθρώπους παντού στον κόσμο. Το κείμενο που είχαν κατά νου, και το οποίο αργότερα αποτέλεσε την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ήρθε στην πρώτη συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης το 1946. Η Γενική Συνέλευση επανεξέτασε το προσχέδιο και το παρέπεμψε στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο το οποίο εξουσιοδότησε την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων να συντάξει και να επεξεργαστεί έναν κατάλογο δικαιωμάτων. Το κύριο μέλημα της επιτροπής ήταν να ξεκαθαρίσει ποια δικαιώματα θα αναφέρονταν και τη νομική φύση του εγγράφου που θα προέκυπτε. Η Επιτροπή, στην πρώτη της συνεδρίαση στις αρχές του 1947, εξουσιοδότησε τα μέλη της να συντάξουν «ένα προσχέδιο της Διεθνούς Λίστας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων». Αργότερα την εργασία ανέλαβε μια συντακτική επιτροπή που την απάρτιζαν μέλη της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων από 9 χώρες, που είχαν επιλεγεί με γεωγραφικά κριτήρια. Επικεφαλής της Επιτροπής ήταν η Ελεάνορ Ρούζβελτ, χήρα του προέδρου των ΗΠΑ Φραγκλίνου Ρούζβελτ. Το τελικό κείμενο ολοκληρώθηκε σε λιγότερο από δύο χρόνια. Στις 10 Δεκεμβρίου 1948 η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου υιοθετείται από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, με ψήφους 48 υπέρ, 0 κατά και 8 αποχές (όλο το σοβιετικό μπλοκ κρατών, η Νότια Αφρική και η Σαουδική Αραβία). Είναι σημαντικό ότι καμία από τις χώρες που αντιπροσωπεύονταν στην Γενική Συνέλευση δεν ψήφισε ενάντια στη Διακήρυξη και ότι ακόμη και αυτές που απείχαν από την τελική ψηφοφορία, είχαν συμμετάσχει και συνεργαστεί στις ενδιάμεσες διαδικασίες σύνταξης. Σε μια εποχή όπου κόσμος είχε χωριστεί στο Δυτικό και Ανατολικό μπλοκ, το να βρεθεί ένας κοινός τόπος επί της ουσίας του κειμένου αποδεικνύει ότι ήταν ένα τεράστιο επίτευγμα.

Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Προοίμιο

Επειδή η αναγνώριση της σύμφυτης αξιοπρέπειας καθώς και των ίσων και αναπαλλοτριωτών δικαιωμάτων όλων των μελών της ανθρώπινης οικογένειας αποτελεί το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο. Επειδή η παραγνώριση και η περιφρόνηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου οδήγησαν σε πράξεις βαρβαρότητας που εξεγείρουν την ανθρώπινη συνείδηση, και η προοπτική ενός κόσμου όπου οι άνθρωποι θα απολαμβάνουν την ελευθερία του λόγου και της πίστης, λυτρωμένοι από τον τρόμο και την αθλιότητα, έχει διακηρυχθεί ως η πιο υψηλή επιδίωξη του ανθρώπου. Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα από ένα καθεστώς δικαίου, ώστε το άτομο να μην αναγκάζεται να προσφεύγει, ως έσχατο καταφύγιο, στην εξέγερση κατά της τυραννίας και της καταπίεσης. Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να προωθηθεί η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων ανάμεσα στα έθνη. Επειδή οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών, με τον Καταστατικό Χάρτη, διακήρυξαν και πάλι την πίστη τους στα θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου, στην αξιοπρέπεια και την αξία της ανθρώπινης προσωπικότητας, στην ισότητα δικαιωμάτων ανδρών και γυναικών, και έδειξαν πως είναι αποφασισμένοι να προωθήσουν την κοινωνική πρόοδο και καλύτερες συνθήκες ζωής στο πλαίσιο μιας

ευρύτερης ελευθερίας. Επειδή τα κράτη μέλη ανέλαβαν την υποχρέωση να εξασφαλίσουν, σε συνεργασία με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, τον αποτελεσματικότερο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών σε όλο τον κόσμο. Επειδή η ταυτότητα αντιλήψεων ως προς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες αυτές έχει εξαιρετική σημασία για να εκπληρωθεί πέρα ως πέρα αυτή η υποχρέωση. Η Γενική Συνέλευση ανακηρύσσει την παρούσα Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ως κοινό ιδανικό στο οποίο πρέπει να κατατείνουν όλοι οι λαοί και όλα τα έθνη, έτσι ώστε κάθε άτομο και κάθε όργανο της κοινωνίας, με τη διακήρυξη αυτή διαρκώς στη σκέψη, να προσπαθεί, με τη διδασκαλία και την παιδεία, να αναπτύξει τον σεβασμό αυτών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών, και με προοδευτικά μέτρα, εθνικά και διεθνή, να εξασφαλίσει την παγκόσμια και αποτελεσματική εφαρμογή τους, τόσο ανάμεσα στους λαούς των ίδιων των κρατών μελών όσο και ανάμεσα στους ανθρώπους περιοχών που βρίσκονται στη δικαιοδοσία τους.

Άρθρο 1 Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφοσύνης.

Άρθρο 2 Κάθε άνθρωπος είναι υποκείμενο όλων των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναφέρονται στην παρούσα Διακήρυξη, χωρίς καμιά απολύτως διάκριση, όπως το φύλο, η γλώσσα, η θρησκεία, οι πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, η εθνική ή κοινωνική καταγωγή, η περιουσία, η γέννηση ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση. Επίσης δεν είναι επιτρεπτό να γίνεται καμιά διάκριση λόγω του πολιτικού, νομικού ή διεθνούς καθεστώτος της χώρας από την οποία προέρχεται κανείς, είτε πρόκειται για χώρα ή εδαφική περιοχή ανεξάρτητη, είτε για χώρα μη ανεξάρτητη, υπό εποπτεία ή υπό οποιονδήποτε άλλο περιορισμό κυριαρχίας.

Άρθρο 3 Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την προσωπική του ασφάλεια.

Άρθρο 4 Κανείς δεν επιτρέπεται να ζει υπό καθεστώς δουλείας ή καταναγκαστικής εργασίας. Η δουλεία και το δουλεμπόριο υπό οποιαδήποτε μορφή απαγορεύονται.

Άρθρο 5 Κανείς δεν επιτρέπεται να υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε σκληρή, απάνθρωπη, ταπεινωτική μεταχείριση ή ποινή.

Άρθρο 6 Κάθε άτομο όπου και αν βρίσκεται έχει δικαίωμα να γίνεται σεβαστό από το νόμο.

Άρθρο 7 Όλοι είναι ίσοι απέναντι στο νόμο και έχουν εξίσου δικαίωμα στην προστασία του νόμου, χωρίς καμιά απολύτως διάκριση. Όλοι δικαιούνται να προστατευτούν από διακρίσεις που παραβιάζουν την παρούσα Διακήρυξη αλλά και από προκλήσεις τέτοιων διακρίσεων.

Άρθρο 8 Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να ασκεί αποτελεσματικά ένδικα μέσα στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια κατά πράξεων που παραβιάζουν τα θεμελιώδη δικαιώματα που του αναγνωρίζουν το Σύνταγμα και ο νόμος.

Άρθρο 9 Κανείς δεν μπορεί να συλλαμβάνεται, να κρατείται ή να εξορίζεται αυθαίρετα.

Άρθρο 10 Κάθε άτομο δικαιούται ισονομία, σε μια δίκαιη και δημόσια δίκη από δικαστήριο ανεξάρτητο και αμερόληπτο, που θα αποφασίσει για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του και για το βάσιμο της κατηγορίας εναντίον του.

Άρθρο 11 1. Όποιος κατηγορείται για ποινικό αδίκημα πρέπει να θεωρείται αθώος, μέχρι να διαπιστωθεί η ενοχή του σύμφωνα με το νόμο, σε δημόσια δίκη κατά την οποία θα έχουν εξασφαλιστεί όλες οι απαραίτητες για την υπεράσπισή του εγγυήσεις. 2. Κανείς δεν μπορεί να καταδικαστεί για πράξεις ή παραλείψεις οι οποίες κατά το χρόνο που τελέστηκαν δε συνιστούσαν αξιόποιο αδίκημα κατά το εθνικό ή το διεθνές δίκαιο. Ούτε μπορεί να επιβληθεί ποινή βαρύτερη από εκείνη που ίσχυε κατά το χρόνο που τελέστηκε η αξιόποινη πράξη.

Άρθρο 12 1. Κανείς δεν επιτρέπεται να υποστεί αυθαίρετες επεμβάσεις στην ιδιωτική του ζωή, την οικογένεια, την κατοικία ή την αλληλογραφία του, ούτε προσβολές της τιμής και της υπόληψής του. 2. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να τον προστατεύουν οι νόμοι από επεμβάσεις και προσβολές αυτού του είδους.

Άρθρο 13 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί ελεύθερα και να εκλέγει τον τόπο διαμονής του στο εσωτερικό ενός κράτους. 2. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να εγκαταλείπει οποιαδήποτε χώρα, ακόμη και τη δική του, και να επιστρέφει στη χώρα του.

Άρθρο 14 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα λόγω διωγμών να ζητά άσυλο και να του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες. 2. Κανείς δεν μπορεί να επικαλεστεί αυτό το δικαίωμα σε περίπτωση δίωξης που δεν εδράζεται σε πολιτικούς λόγους ή για ενέργειες αντίθετες προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 15 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα σε μια ιθαγένεια. 2. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιθαγένειά του, ούτε το δικαίωμα να αλλάξει ιθαγένεια.

Άρθρο 16 1. Ο άνδρας και η γυναίκα, όταν φθάσουν σε ηλικία γάμου, έχουν το δικαίωμα να παντρεύονται και να δημιουργούν οικογένεια, χωρίς κανέναν περιορισμό λόγω φυλής, εθνικότητας ή θρησκείας. 2. Και οι δύο έχουν ίσα δικαιώματα ως προς το γάμο, κατά τη διάρκειά του και κατά τη λύση του. Γάμος δεν μπορεί να συναφθεί παρά μόνο με ελεύθερη και πλήρη συναίνεση των μελλόνυμφων. 3. Η οικογένεια είναι το φυσικό και βασικό κύτταρο της κοινωνίας, και έχει δικαίωμα προστασίας από την κοινωνία και το κράτος.

Άρθρο 17 1. Κάθε άτομο μόνο του ή μαζί με άλλους έχει δικαίωμα στην ιδιοκτησία. 2. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιδιοκτησία του.

Άρθρο 18 Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία για αλλαγή θρησκείας ή πίστης, όπως και την ελευθερία, μόνο ή μαζί με άλλους, δημόσια ή ιδιωτικά, να εκδηλώνει τη θρησκεία του ή τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις του με τη διδασκαλία, την πρακτική, τη λατρεία και με την τέλεση θρησκευτικών τελετών.

Άρθρο 19 Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει το να εκφράζει τις απόψεις του χωρίς να υφίσταται δυσμενείς συνέπειες καθώς και το να αναζητά, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης και οπουδήποτε στον κόσμο.

Άρθρο 20 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να συνέρχεται και να συνεταιρίζεται ελεύθερα για ειρηνικούς σκοπούς. 2. Κανείς δεν μπορεί να εξαναγκαστεί να συμμετέχει σε κάποιο σωματείο.

Άρθρο 21 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στη διακυβέρνηση της χώρας του είτε άμεσα, είτε έμμεσα με αντιπροσώπους ελεύθερα εκλεγμένους. 2. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να γίνεται δεκτό με ίσους όρους στις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας

του. 3. Η λαϊκή θέληση είναι το θεμέλιο της κρατικής εξουσίας. Η θέληση αυτή πρέπει να εκφράζεται με τίμιες εκλογές, οι οποίες πρέπει να διεξάγονται περιοδικά, με καθολική, ισότιμη και μυστική ψηφοφορία ή με αντίστοιχη διαδικασία που να εξασφαλίζει την ελευθερία της εκλογής.

Άρθρο 22 Κάθε άτομο ως μέλος του κοινωνικού συνόλου έχει δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση και δικαιούται, μέσω της εθνικής προσπάθειας και της διεθνούς συνεργασίας και σύμφωνα πάντα με την οργάνωση και τις οικονομικές δυνατότητες κάθε κράτους, να εξασφαλίζει την ικανοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων που είναι απαραίτητα για την αξιοπρέπεια και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Άρθρο 23 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να εργάζεται και να επιλέγει το επάγγελμά του, να έχει κατάλληλες και ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας και να προστατεύεται από την ανεργία. 2. Όλοι, χωρίς καμιά διάκριση, έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίση εργασία. 3. Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα δίκαιης και ικανοποιητικής αμοιβής, ώστε ο ίδιος και η οικογένειά του να ζουν αξιοπρεπώς, και η οποία συμπληρώνεται, αν είναι απαραίτητο, και με άλλους τρόπους κοινωνικής προστασίας. 4. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να ιδρύει μαζί με άλλους συνδικάτα και να συμμετέχει σε συνδικάτα για την υπεράσπιση των συμφερόντων του.

Άρθρο 24 Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα στην ανάπαυση και στον ελεύθερο χρόνο, όπως και σε λογικό περιορισμό του χρόνου εργασίας καθώς και σε περιοδικές άδειες μετ' αποδοχών.

Άρθρο 25 1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα σε ένα βιοτικό επίπεδο ικανό να εξασφαλίσει στο ίδιο και στην οικογένειά του υγεία και ευημερία, ειδικότερα τροφή, ρουχισμό, κατοικία, ιατρική περίθαλψη, απαραίτητες κοινωνικές υπηρεσίες και κοινωνική ασφάλιση. Έχει επίσης δικαίωμα σε ασφάλιση για την ανεργία, την ασθένεια, την αναπηρία, τη χηρεία, τη γεροντική ηλικία, όπως και για όλες τις άλλες περιπτώσεις που στερείται τα μέσα για να συντηρηθεί, εξαιτίας περιστάσεων ανεξάρτητων από τη θέλησή του. 2. Η μητρότητα και η παιδική ηλικία δικαιούνται ειδική μέριμνα και περίθαλψη. Όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα αν έχουν γεννηθεί εντός ή εκτός γάμου, απολαμβάνουν την ίδια κοινωνική προστασία.

Άρθρο 26.

1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται δωρεάν τουλάχιστον στη στοιχειώδη και βασική βαθμίδα της. Η στοιχειώδης εκπαίδευση πρέπει να είναι υποχρεωτική. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να εξασφαλίζεται για όλους, ενώ η ανώτατη εκπαίδευση πρέπει να είναι εξίσου προσιτή σε όλους ανάλογα με τις ικανότητές τους. 2. Η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου και στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Πρέπει να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία ανάμεσα σε όλα τα έθνη και όλες τις φυλές και τις θρησκευτικές ομάδες, και να προωθεί την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης. 3. Οι γονείς έχουν κατά προτεραιότητα το δικαίωμα να επιλέγουν το είδος της παιδείας που θα δοθεί στα παιδιά τους.

Άρθρο 27

1. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να συμμετέχει ελεύθερα στην πνευματική ζωή της κοινότητας, να απολαμβάνει τις καλές τέχνες και να μοιράζεται την επιστημονική πρόοδο και τα αγαθά της.

2. Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα προστασίας των ηθικών και υλικών αποκτημάτων του που απορρέουν από κάθε είδους επιστημονική, λογοτεχνική ή καλλιτεχνική παραγωγή.

Άρθρο 28.

Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα σε μια κοινωνική, διεθνή τάξη, όπου τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που αναφέρονται στην παρούσα Διακήρυξη να μπορούν να υλοποιούνται σε όλη τους την έκταση.

Άρθρο 29.

1. Το άτομο έχει υποχρεώσεις απέναντι στην κοινότητα μέσα στο πλαίσιο της οποίας και μόνο είναι δυνατή η ελεύθερη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

2. Το άτομο κατά την άσκηση των δικαιωμάτων του και την απόλαυση των ελευθεριών του στους μόνους περιορισμούς που πρέπει να υπόκειται είναι αυτοί που ορίζονται από τους νόμους, με αποκλειστικό σκοπό την εξασφάλιση της αναγνώρισης και του σεβασμού των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων ανθρώπων και της ικανοποίησης των δίκαιων απαιτήσεων της ηθικής, της δημόσιας τάξης και της εν γένει ευημερίας σε μια δημοκρατική κοινωνία. 3. Τα δικαιώματα αυτά και οι ελευθερίες δεν μπορούν σε καμιά περίπτωση να ασκούνται αντίθετα προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο 30.

Καμιά διάταξη της παρούσας Διακήρυξης δεν μπορεί να ερμηνευτεί ότι παρέχει σε ένα κράτος, σε μια ομάδα ή σε ένα άτομο οποιοδήποτε δικαίωμα να επιδίεται σε ενέργειες ή να εκτελεί πράξεις που αποβλέπουν στην άρνηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που εξαγγέλλονται σε αυτήν.